

Роксолана Запотічна,
викладач кафедри іноземних мов
та культури фахового мовлення
(Львівський державний університет
внутрішніх справ),

Анжела Посохова,
доцент кафедри іноземних мов
та культури фахового мовлення
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НЕМОВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто особливості процесу навчання іноземній мові здобувачів вищої освіти економічних спеціальностей немовних закладів вищої освіти, мета якого полягає не тільки в освоєнні навичок спілкування іноземною мовою, а й отриманні спеціальних знань за фахом. Здійснено огляд низки наукових праць українських вчених, у яких розглядаються різноманітні аспекти викладання іноземної мови для здобувачів вищої освіти економічних спеціальностей. Висновки більшості з цих наукових праць вказують на те, що потенціал вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти використовується не повною мірою. За таких умов практичне опанування іноземної мови не сповна втілюється в комунікативних та лінгвістичних навичках, що, як наслідок, може обмежити когнітивну та трудову діяльність економіста в майбутньому. У статті підкреслюється, що метою вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням є як розвиток комунікативних навичок, так і вдосконалення знань у сфері економіки. Визначено проблеми, з якими стикаються майбутні економісти під час вивчення іноземної мови. Зроблено висновок про те, що викладачі іноземних мов повинні відбирати та структурувати навчальний матеріал відповідно до запитів здобувачів вищої освіти; враховувати особливості економічної діяльності та вимоги сучасного ринку праці; підготувати майбутніх економістів до читання, розуміння та аналізу професійних оригінальних текстів на основні економічні теми.

Ключові слова: іноземна мова, економіка, немовний заклад вищої освіти, економічні першоджерела.

Abstract. The peculiarities of foreign language teaching methods at non-language higher education establishments on the example of undergraduates of economic specialties are analyzed in the article. Numerous scientific papers

by Ukrainian scholars which consider different aspects of teaching a foreign language for undergraduates of economic specialties are overview. Most of these papers show that the potential of learning a foreign language at higher education establishments is not fully used. Under such conditions, the practical mastery of a foreign language is not embodied in communicative and linguistic skills, which in future can limit the cognitive and, in the long run, the labor activity of the economist. It is emphasized that the purpose of foreign language learning for professional purposes is both communication skills development and knowledge improvement in the sphere of economy. The problems that future economists face when learning a foreign language are identified. It is concluded that foreign language teachers should select and structure educational material in accordance with undergraduates requests. Thus, while working at the faculty of economics, they should take into account the peculiarities of economic activities and economic environment, as well as the requirements of the contemporary labor market. Foreign language teachers should prepare future economists for reading, understanding, and analyzing of professionally original texts on major economic topics.

Key words: *foreign language, economics, non-language higher education establishment, primary sources in economics.*

Метою вивчення іноземних мов здобувачами вищої освіти економічних спеціальностей немовних закладів вищої є оволодіння мовленнєвою компетенцією з іноземної мови для спілкування в усіх основних сферах людської діяльності, при цьому особлива увага повинна приділятися поглибленому вивченню мови професійного (економічного) спрямування [1, с. 59].

Процес євроінтеграції України, перебудова зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств розширює її співпрацю з іноземними державами та висуває нові підвищені вимоги до рівня іншомовної підготовки фахівців і в першу чергу економічної сфери, яка є найактивнішою у сучасному світі. Сучасний економіст повинен не лише володіти професійними знаннями, уміннями і навичками, а й бути готовим до застосування свого досвіду на практиці у змінному економічному середовищі [2, с. 185]. Погоджуючись з думкою Р. Майбороди, ми вважаємо, що серед основних навичок, які необхідні майбутнім фахівцям з економіки, слід відзначити наступні: проведення наукового та ділового усного спілкування в монологічній та діалогічній формах; обґрунтування ідей у письмовій формі у форматі есе; проведення наукової та проектної діяльності з використанням інформаційних ресурсів; спілкування з іноземними партнерами у подальшій професійній діяльності; різні види читання зі словником і без нього для наукових досліджень, тобто систематизація, аналіз та інтерпретація професійної інформації; досконале розуміння професійно орієнто-

ваних текстів; творче самостійне мислення, професійна культура та наукова полеміка [3, с. 15].

Різноманітні аспекти навчання іноземної мови професійно-го спрямування здобувачів вищої освіти економічних спеціальностей розглядали у своїх наукових працях Ю. Авсюкевич, А. Бичок, Б. Бігич, Ю. Дегтярьова, О. Капустіна, Т. Караєва, Карпова, Т. Корж, З. Корневої, В. Лівенцова, Л. Манякіна, Є. Мірошніченко, О. Пенькова, Т. Перович, В. Титова, Н. Сініцина, Б. Тернова, Л. Ушакова, Л. Чеботарьова, О. Шевченко та інші.

Незважаючи на значну кількість методичних досліджень з навчання іноземної мови здобувачів вищої освіти економічних спеціальностей, не існує єдиного комплексного підходу, який би повною мірою забезпечував формування іншомовних комунікативних умінь майбутніх економістів. Проте, більшість дослідників погоджуються з тим, що під час навчання іноземної мови майбутніх економістів необхідно враховувати особливості їхньої професійної діяльності та професійного середовища, а також вимоги сучасного ринку праці.

Здобувачі вищої освіти економічних спеціальностей звикли до презентації навчального матеріалу не тільки вербально, але й за допомогою таблиць, схем, графіків, діаграм, математичних викладок тощо. Це цілком зрозуміло, оскільки у процесі викладання фахових економічних дисциплін викладачі, як правило, звертаються саме до таких засобів навчання. Домашні завдання здобувачі вищої освіти часто готують у вигляді зведених таблиць чи графіків. Зважаючи на вищесказане, ми вважаємо, що і завдання з іноземної мови також слід частково подавати у такому ж вигляді. Це допоможе здобувачам вищої освіти закріпити теоретичні та практичні знання, засвоєні ними на заняттях з економічних теорій, менеджменту, бухгалтерського обліку тощо, закріпити на заняттях з іноземної мови.

Варто також зазначити, що соціокультурний компонент іноземної мови для бізнесу, менеджменту та ділового спілкування передбачає знання норм етикету, правил комунікативної поведінки, дотримання міжнародних стандартів в оформленні документів, уміння вести телефонні розмови, робити записи тощо. Тому викладачам іноземної мови, які працюють на економічному факультеті, доводиться відбирати та структурувати навчальний матеріал відповідно до запитів здобувачів вищої освіти [4, с. 51].

Важливе завдання, яке стоїть перед викладачами іноземної мови, на нашу думку, полягає в підготовці майбутніх фахівців до

самостійного опрацювання, читання та розуміння фахово спрямованого навчального матеріалу іноземною мовою, дібраних із фахових першоджерел, аналізу оригінальних текстів з основних тем економіки, нагромадження ними словникового запасу, вивчення професійної термінології. Варто зазначити, що економічна термінологія є однією з найскладніших, невпорядкованих, багатоаспектних термінологічних систем. Зараз не існує достатньо повних англо-українських та українсько-англійських економічних словників, які б повністю відображали лексикологічні та фонетичні аспекти одиниць, які вони налічують.

Важливою, на нашу думку, у процесі вивчення іноземної мови, є робота з професійною економічною термінологією, постановка проблемних задач, виконання завдань пошукового характеру, ділові ігри, проведення учбово-професійного ділового спілкування з використанням засобів інтернет. Формами роботи, найбільш ефективними на креативному етапі, є проведення форумів, презентацій, ділових нарад іноземною мовою з використанням інтерактивних та інтернет засобів, завдання проектно- пошукового характеру, самостійна та групова робота майбутніх економістів по створенню проектів, планів, складання кошторисів, рекламних об'яв, самопрезентацій та презентацій умовної організації, підприємства іноземною мовою. Сучасна професійна освіта економіста припускає наявність певних навичок роботи з іншомовною літературою, оскільки професійно значуща інформація у наш час черпається із різних вітчизняних та закордонних джерел. Так, на нашу думку, у процесі викладання іноземної мови для майбутніх економістів доцільно заохочувати їх читати та аналізувати доповіді та аналітичні матеріали міжнародних фінансових організацій з актуальних питань економічного та фінансового розвитку країн світу. Вона є доступною на іншомовних, зокрема англомовних, сайтах мережі Інтернет. Саме тому розвиток мобільності майбутнього економіста розглядається у контексті навчання іноземній мові, причому однією з важливих умов її формування є використання інформаційних ресурсів у процесі професійної підготовки [3, с. 17].

Аналіз сучасних наукових досліджень щодо питання професійної підготовки економістів показує, що потенціал навчання іноземній мові не використовується в повній мірі.

На жаль, випускники закладаів вищої освіти не завжди готові та здатні брати участь в професійно-значущому міжкультурному спілкуванні. Це пояснюється, перш за все, тим, що

викладання іноземної мови в немовному закладі вищої освіти здійснюється на I–II курсах, і до кінця – до V курсу навчання – здобувачі вищої освіти забувають мову, якщо немає постійної потреби у ній, а також підкріплення комунікативними діями. Основне місце в освітній програмі на молодших курсах займають загальноосвітні дисципліни, профільних дисциплін мало, отже, професійна орієнтація іноземної мови відповідно ускладнюється. Крім того, викладання іноземних мов спрямовано, в основному, на формування та розвиток навичок і вмій читання, перекладу та реферування.

Однак, не передбачається послідовного, поетапного вивчення переглядового та пошукового читання – найбільш важливого для фахівця виду змістовного читання. Вивчення усного іншомовного мовлення обмежується короткими повідомленнями на соціокультурну тематику – про себе, родичів і знайомих, обрану професію, рідне місто та інші [5, с. 25].

За таких умов, практичне оволодіння іноземною мовою не знаходить свого втілення в комунікативно-мовних уміннях, які б дозволяли встановлювати професійні та соціокультурні контакти із зарубіжними колегами. А такий стан справ обмежує пізнавальну, і, в перспективі, трудову діяльність фахівця-економіста.

1. Дудікова Л. Сучасні підходи викладання іноземних мов на нефілологічних спеціальностях вищих навчальних закладів. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2012. № 6. С. 59–61.

2. Максименко О., Микал Т. Про морально-ціннісний складник у підготовці студентів-економістів до міжкультурної комунікації німецькою мовою. *ДВНЗ «Київський національний університет імені Вадима Гетьмана»*. 2016. С. 185–189.

3. Майборода Р. Конкурентоспроможність, академічна та професійна мобільність студентів економічних спеціальностей у контексті вивчення іноземних мов. *«Молодий вчений»*. 2019. № 4.3 (68.3). С. 15–18.

4. Гришкова О. Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей. *Видавництво Чорноморського державного університету імені Петра Могили*. 2015. 220 с.

5. Чорній В. Професійно-орієнтований підхід до викладання іноземної мови студентам нелінгвістичних спеціальностей. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2018. № (1) 15. С. 25–28.